

HET GEOLOGISCH MONUMENT 'DE ZÂNDKOELE' TE HEETVELD: EEN MONUMENT VOOR NU ÈN VOOR HET NAGESLACHT?

A.P. Schuddebeurs * en G.P. Gonggrijp **

Fig. 1: 2 september 1984: de laatste hand wordt gelegd aan opstelling van bordjes en stenen.

Op 6 september 1984 opende staatssecretaris Ploeg het geologisch monument 'De Zândkoele' te Heetveld bij Vollenhove. Van de openstelling werd onder andere melding gemaakt in het mededelingenblad van de N.G.V. van oktober 1984.

Zoals u zult begrijpen heeft de verwezenlijking van dit monument heel wat voeten in de aarde gehad. Er moest veel werk worden verzet, voordat het groene licht werd gegeven voor de uitvoering. De dissertatie van Rappol, de rapporten van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer en de Rijks Geologische Dienst droegen ertoe bij het gemeentebestuur van Brederwiede te overtuigen

dat er in Heetveld een object lag, dat de moeite waard was om geld en energie in te steken.

Veel geld en tijd had men niet. Maar gelukkig waren er drie werkloze inwoners, te weten de heer Ter Meer en de gebroeders Groen, die bereid waren van de crossbaan en de opslagplaats iets moois te maken. Vijf maanden hebben zij zich uitgesloofd om gewapend met schep en kruiwagen het puin te ruimen. Het terrein werd geëgaliseerd, het dekzand-keileem profiel werd vrijgemaakt, de overzichtsheuvel werd opgeworpen en de paden werden aangelegd. Bovendien vervaardigde de vrijwilliger de heer Van Tjonger twee informatieborden. Drie amateur-geologen en zwerfsteenverzamelaars stonden hun duidelijkste gidsgesteenten af om de gesteentetuin in te richten. De stenen kwamen op de grond te liggen en moesten daarom groot zijn. Omdat geen van

* Dennenlaan 2, 9331 CK Norg.

** Rijksinstituut voor Natuurbeheer. Postbus 46, 3956 ZR Leersum.

hen zoveel grote blokken bezat, werden honderden kilometers afgelegd om ontsluitingen te bezoeken op zoek naar nog ontbrekende exemplaren. Pas twee dagen voor de officiële opening waren er zo'n 50 typen bij elkaar en konden ze met keurige naambordjes erbij opgesteld worden. Een spannende tijd van hard werken was achter de rug. Maar voor je liefhebberij mag je dat overhebben, nietwaar?

Het monument haalde een goede pers en bezoekers van heinde en verre uitten hun waardering, zoals o.a. blijkt uit een brief van Ardith K. Hantel en Myrna M. Killey, van het State Geological Survey Division, Illinois Department of Energy and Natural Resources:

Particularly impressive were the geological monuments at Urk and Vollenhove. They provide excellent examples of what should be done to preserve sites of geological interest and set important precedent of our countries.

Zo'n waardering geeft de burger moed! Maar dat hebben we ook wel nodig, gezien het nu volgend bericht in de Leeuwarder Courant van 21 augustus 1986:

'GEOLOGISCH MONUMENT NA TWEE JAAR AL TOE AAN OPKNAPBEURT.

VOLLENHOVE - Het geologisch monument 'De Zândkoele' in het gehucht Heetveld bij

Vollenhove, dat in 1984 werd geopend, is nu al toe aan een opknapbeurt. Vernielingen zijn er de oorzaak van dat de gemeente Brederwiede naartoe op zoek moest naar financiële bronnen om de Zândkoele zo snel mogelijk in oude luister te herstellen. Het geologisch monument, dat twee jaar geleden op initiatief van de gemeente en het Rijksinstituut voor Natuurbeheer werd opgericht, vergde destijds een investering van f 25.000,-. Vooral de zogenaamde profielwand, waar de opbouw van de verschillende grondlagen zeer goed te zien is, trok de afgelopen twee jaar veel bekijks. Om het verband te illustreren dat er bestaat tussen het landijs dat van Scandinavië naar ons land kwam en de bij ons voorkomende stenen, werd op de grond als het ware een kaart gemaakt van 25 bij 30 meter. Op deze kaart liggen de stenen, die in Noord-Nederland zijn gevonden, weer op hun oorspronkelijke plaats. Er werd een speciale heuvel opgeworpen, vanwaar men een goed inzicht in de situatie op de kaart krijgt. Vandalen hebben de stenen echter een andere plaats gegeven en de bordjes met daarop diverse verwijzingen, vernield of verwijderd. Volgens chef algemene zaken Roelof van de Zweerde van Brederwiede kost het herstel zeker f 7.000,-'

Fig. 2: September 1986: uitgerukte, vernielde en verplaatste bordjes en stenen.

Van dergelijke vandalen zou je misschien kunnen zeggen dat de stakkers niet beter weten. Maar we kunnen ons niet aan de indruk onttrekken dat er ook lieden met meer kennis van zaken aan het 'verplaatsen' van de stenen hebben meegeholpen. Of zou het toeval zijn, dat reeds in oktober 1984, dus slechts een maand na de opening, een weinig bekend en niet algemeen voorkomend zwerfsteentype als Tessiniazandsteen onvindbaar was? De steen was in het beton van het nagebootste gebied van herkomst - Öland - ingegoten.

Hoe peuter je die er zonder hamer en beitel uit? En later verdween nog meer! Bovendien vertonen sommige stenen afslagen die ze bij de opening nog niet hadden. Zou het dan toch waar

zijn, dat natuurmonumenten in Nederland alleen bewaard kunnen blijven achter heel hoge omheiningen?

Mèt u hopen wij het tegendeel, ze zijn er toch voor ons allen?!

Meer over 'De Zândkoele' in:

Gea 1985, 18/2, 61-88. De Zândkoele: een nieuw geologisch monument.

Grondboor en Hamer 1986, 40/5, 114-122. Het Gea-project: 'Geografisch- (en Geologisch-) karakteristieke plekjes voor algehele vernietiging en ondergang vrijwaren.

Spiegel der Natuur 1985, 13-16. Geologie leeft in Vollenhove.